

A person with long hair, wearing a military-style camouflage uniform and a large headset, is seen from the back. They are looking out at a helicopter, which is slightly out of focus in the background. The scene is set against a clear blue sky.

choice

Ministerie van Defensie

Draagvlakmonitor Defensie

Rapportage Q3 en Q4 2023
TOS-24-008 – Februari 2024

Colofon

In opdracht van

Ministerie van Defensie

DPC2141

Draagvlakmonitor Defensie – Rapportage tweede halfjaar 2023

Ministerie van Defensie

B.A. Koekenberg, C.P. Daalhuizen-van Kesteren

CHOICE Insights + Strategy

Martin Siebelhoff, Lindsey van Bokhorst

*Dit rapport is opgesteld door CHOICE Insights + Strategy. Wij verzoeken de opdrachtgever bij publicatie CHOICE Insights + Strategy als bron te vermelden.

Inhoudsopgave

01. <u>Opzet & uitvoering</u>	4
02. <u>Leeswijzer Draagvlakmodel</u>	8
03. <u>Resultaten</u>	12
3.1 <u>Draagvlakmodel</u>	13
3.2 <u>Communicatie</u>	30
3.3 <u>Steun</u>	37
3.4 <u>Werkgeverschap</u>	48
3.5 <u>Missies</u>	55
04. <u>Bijlagen</u>	67

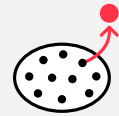
01 Opzet & uitvoering

Opzet & uitvoering

Centrale vraag, doelstellingen en uitvoering

Centrale vraag

In welke mate dragen publieke percepties en waardering voor (de uitvoer van) diverse taken en activiteiten bij aan het algehele draagvlak voor Defensie onder burgers?

Populatie & steekproef

- ▣ Brede representatieve steekproef van Nederlands publiek, 16-75 jaar
- ▣ Q3 2023: n=899
- ▣ Q4 2023: n=856

Weging

Resultaten zijn gewogen naar kenmerken leeftijd, geslacht, opleiding en regio (Nielsen). Met een betrouwbaarheidstoets van 95% bedraagt de foutenmarge 2,3% in Q3 en Q4.

Doelstellingen

- ▣ Structureel inzicht in algehele draagvlak en pijlers uit model;
- ▣ Structureel inzicht in diverse taken, activiteiten, communicatie en informatievoorziening;
- ▣ Structureel inzicht in trends en verschuivingen ten opzichte van eerdere metingen.

Datacollectieperiode

Q3: 21 juli t/m 30 september 2023
Q4: 6 oktober t/m 28 december 2023

Dataverzameling middels online vragenlijst (CAWI).

Leeswijzer

Resultaten die significant hoger zijn dan het voorgaande semester worden weergegeven in **groen**, resultaten die significant lager zijn worden weergegeven in het **rood**.

Achtergrond en opzet (1)

Sinds 2022 voert CHOICE Insights + Strategy in samenwerking met de Directie Communicatie (DCo) van het Ministerie van Defensie onderzoek uit naar het draagvlak voor Defensie onder Nederlandse burgers (16-75 jaar).

Leeswijzer

Het rapport bestaat uit vijf hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk bevat de bevindingen voor alle onderdelen uit het draagvlakmodel, evenals het algemene draagvlak voor Defensie onder burgers. In de daaropvolgende hoofdstukken wordt dieper ingegaan op de onderwerpen communicatie, steun voor Defensie en de NAVO, werkgeverschap, en de kijk op buitenlandse missies.

Ieder hoofdstuk begint met een samenvattende conclusie, overzicht van de belangrijkste kerncijfers, en een toelichting over de vraagstelling indien nodig. In het geval dat er sprake is van een significant verschil ten opzichte van het voorgaande halfjaar, wordt dit in de tekst benoemd. Ook verschuivingen over de langere termijn worden opgenomen wanneer dit relevant is. Na het tonen van de kerncijfers worden alle uitkomsten nog een keer in visuele vorm (grafiek of tabel) getoond.

Vragenlijst

De vragenlijst voor de Draagvlakmonitor Defensie bestaat uit twee onderdelen: één vaste set van vragen die aan alle respondenten worden voorgelegd en één variabel deel van vragen die om het kwartaal meelopen in de monitor.

Vragen die permanent voorgelegd worden:

- ▣ Algemene rapportcijfers voor draagvlak en de pijlers
- ▣ Onderliggende stellingen die horen bij de pijlers
- ▣ Defensie als werkgever
- ▣ Steun voor Defensie
- ▣ Bezuinigingen/investeringen op Defensie
- ▣ Steun voor buitenlandse inzet van Defensie
- ▣ Missies van Defensie (voorgelegd via split-run)

Vragen die om het kwartaal voorgelegd worden:

- ▣ Zorgen om veiligheidssituatie in de wereld (Q1 en Q3)
- ▣ NAVO, belang Artikel 5 en flitsmacht (Q2 en Q4)
- ▣ Bezuinigingen en investeringen (Q1 en Q3)
- ▣ Achtergrond: belangstelling, kennis, invloed bronnen op oordeel over Defensie, woonomgeving, eigen activiteiten voor Defensie (Q1 en Q3)
- ▣ Achtergrond: bereik, kanalen en aard berichtgeving (Q2 en Q4)

Achtergrond en opzet (2)

Toelichting verschillen 2022 met voorgaande metingen

Sinds 2017 voert het ministerie van Defensie onderzoek uit naar het draagvlak voor de organisatie en de uitvoering van grondwettelijke taken onder Nederlandse burgers. Per januari 2022 is CHOICE Insights + Strategy samenwerkingspartner van het Ministerie van Defensie en uitvoerend bureau voor de Draagvlakmonitor Defensie.

Om een soepele overdracht tussen uitvoerders te garanderen, hebben CHOICE Insights + Strategy en Directie Communicatie (DCo) de nodige maatregelen getroffen om de kans op een trendbreuk zo klein mogelijk te houden. Hierbij is onder meer met extra aandacht gelet op minimale aanpassingen in de opzet van het onderzoek, het hanteren van gelijke analyses voor het Draagvlakmodel, en de kwaliteit en representativiteit van de steekproef onder de Nederlandse bevolking. Echter, enig effect van de verandering van online onderzoekspanel is nooit volledig uitgesloten.

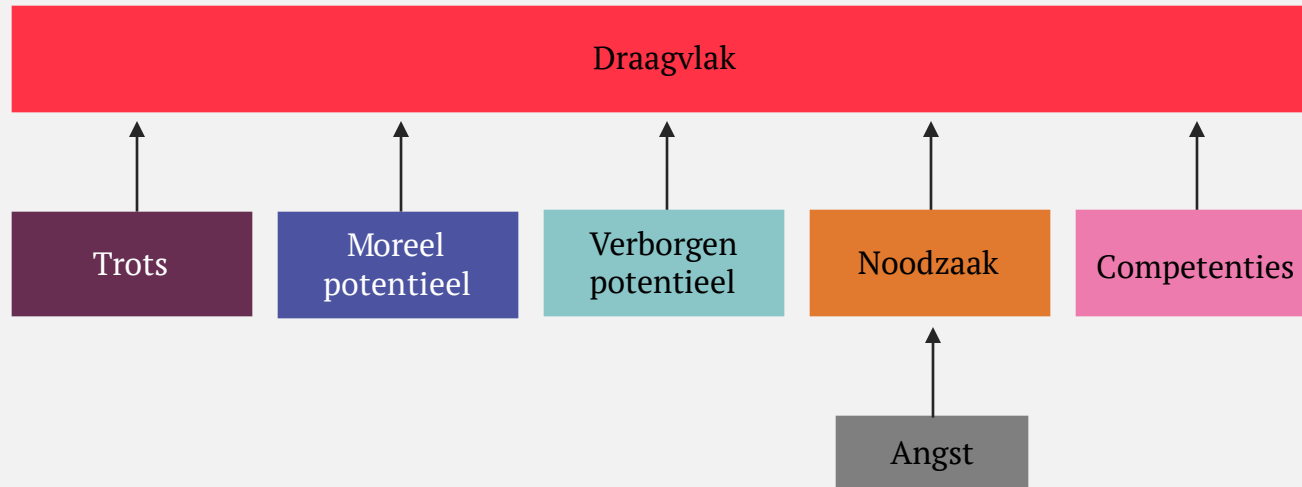
Ondanks de getroffen maatregelen is gebleken dat bepaalde resultaten van 2022 afwijken van de resultaten van eerdere metingen. Om deze reden is in Q1 van 2023 een aanvullend onderzoekspanel ingeschakeld, een zogenoemd ‘schaduwpanel’, om te achterhalen in hoeverre deze verschillen het gevolg kunnen zijn van de samenstelling van het standaardpanel. Uit vergelijking van de panels blijkt dat het standaardpanel een afwijkende respondentensamenstelling heeft. De resultaten van het schaduwpanel blijken overeen te komen met de resultaten vóór 2022. Om deze reden is besloten om per direct over te stappen van panel. Vanaf 2023 verloopt de datacollectie van de Draagvlakmonitor Defensie dus via het andere panel.

Hierbij dient de volgende kanttekening te worden gemaakt: hoewel de samenstelling en resultaten van het schaduwpanel meer overeenkomen met de resultaten vóór 2022 dan de resultaten van het standaardpanel, kunnen bevindingen niet geheel los worden gezien van de actualiteit, evenals extra media-aandacht voor Defensie als gevolg hiervan. Resultaten van 2023 kunnen dus alsnog wezenlijk verschillen van resultaten voor 2022.

Vanwege de afwijkende respondentensamenstelling in het standaardpanel 2022, is in samenspraak met Defensie besloten om de resultaten over 2022 in deze en volgende rapportages buiten beschouwing te laten. Om die reden bevatten de trendgrafieken een onderbroken lijn.

02 Leeswijzer Draagvlakmodel

Toelichting Draagvlakmodel

Begin 2017 is aan de hand van een exploratieve studie vastgesteld welke factoren van invloed zijn op het draagvlak voor Defensie. Sinds 2017 vormt het draagvlakmodel zoals dat is vastgesteld in de exploratieve studie de basis voor de vragen in de Draagvlakmonitor Defensie.

Pijlers

Vijf factoren, ook wel pijlers, hebben direct invloed op het algemene rapportcijfer voor draagvlak. Deze pijlers worden aangeduid met de termen: Trots, Moreel Potentieel, Verborgen Potentieel, Noodzaak en Competenties. De zesde pijler – Angst – heeft alleen indirect invloed op het draagvlak, via de pijler Noodzaak. Op de volgende pagina worden de zes pijlers nader toegelicht.

Draagvlakmodel: toelichting op 6 pijlers

Trots

Het gevoel van trots dat burgers voelen voor Defensie is gevraagd in zowel een rapportcijfer als aan de hand van vier stellingen die sterk samenhangen met dit rapportcijfer.

Verborgen potentieel

Het verborgen potentieel is de perceptie dat Defensie veel goede dingen doet die burgers niet zien. De mate waarin iemand verborgen potentieel voelt is gemeten aan de hand van zowel een rapportcijfer als drie stellingen die onderling sterk samenhangen.

Moreel potentieel

Het moreel potentieel is het idee dat medewerkers van Defensie positieve waarden vertegenwoordigen, zoals opofferingsgezindheid en plichtsgetrouwheid. Deze pijler is gemeten aan de hand van een rapportcijfer en vier samenhangende stellingen.

Noodzaak

In welke mate burgers Defensie noodzakelijk achten voor Nederland is uitgedrukt in een rapportcijfer en vier stellingen die een sterke samenhang vertonen met het algemene rapportcijfer voor noodzaak.

Competenties

Voor elk van de drie grondwettelijke hoofdtaken van Defensie wordt een rapportcijfer uitgevraagd, na het voorleggen van een beschrijving per taak. Daarnaast is voor acht specifieke deelcompetenties het functioneren van Defensie voorgelegd in de vorm van de twee stellingen per competentie.

Angst

Angst is gemeten met vier stellingen die vooral ingaan op het gevoel van veiligheid dat Nederlanders ervaren. Deze stellingen hebben een invloed op het gevoel dat Defensie noodzakelijk is voor Nederland. Angst heeft alleen indirect een effect op het draagvlak voor Defensie.

Draagvlakmodel: verdere toelichting

Draagvlak voor Defensie

- ▣ Het draagvlak voor Defensie wordt gemeten aan de hand van een rapportcijfer (tussen de 1 en 10) op de vraag:
In hoeverre steun je Defensie?

Pijlers van het draagvlak voor Defensie

- ▣ De pijlers van het draagvlak voor Defensie worden op twee manieren gemeten:
 - ▣ Er worden *rapportcijfers* gevraagd voor het spontane en gevoelsmatige oordeel over de pijler.
 - ▣ Daarnaast wordt per pijler een aantal *stellingen* voorgelegd die met elkaar (en met het rapportcijfer) samenhangen en die tezamen een beredeneerd oordeel vormen over de pijler. Voor het bepalen van het verband in het draagvlakmodel wordt dit beredeneerde oordeel over de pijler gebruikt (op basis van de stellingen).
- ▣ Voor het verloop van het oordeel over de pijlers door de tijd heen, wordt daarnaast gekeken naar de gemiddelde verschilscore van de stellingen over een pijler. Die score wordt berekend aan de hand van het verschil tussen het percentage positieve antwoorden op stellingen en het percentage negatieve antwoorden op stellingen. Op pagina 20 van dit rapport wordt uitgebreider toegelicht hoe die verschilcores tot stand komen.

03 *Resultaten*

Resultaten

Draagvlakmodel

Draagvlakmodel | Samenvatting

Draagvlak en noodzaak Defensie zijn in 2023 stabiel gebleven

Gedurende de tweede helft van 2023 geven Nederlanders hun steun voor Defensie een rapportcijfer van 7,0. Een cijfer dat vergelijkbaar is met de vorige meting (6,9) en een lichte daling ten opzichte van voorgaande jaren (7,1 in 2021 en 7,2 in 2020). De beoordelingen met betrekking tot trots en noodzaak laten ook een stabiel beeld zien. Sinds de eerste helft van 2023 is er een afname in het aantal mensen dat het *oneens* is met de stelling of Defensie goed werk verricht.

Beoordeling veiligheidssituatie- en gevoel in Nederland blijft stabiel

Over het algemeen schatten Nederlanders de veiligheidssituatie vergelijkbaar in als tijdens de vorige meting, waarbij opnieuw twee derde aangeeft zich veilig te voelen in Nederland. Het veiligheidsgevoel ligt echter nog steeds iets lager dan in voorgaande jaren (2021: 28%, S2 2023: 17%). Ten opzichte van de eerste helft van 2023 denkt een kleiner deel van de Nederlanders dat Nederland de komende 20 jaar in een oorlog terecht zal komen. In de huidige meting zijn er evenveel Nederlanders die denken dat er *wel* binnenkort een aanslag zal komen als Nederlanders die dat *niet* denken. Dit is een verandering ten opzichte van de vorige meting, waarin een kleine meerderheid verwachtte dat er binnenkort een aanslag zou plaatsvinden.

Percepties van moreel en verborgen potentieel blijven stabiel, maar werkelijke beoordelingen moreel potentieel tonen stijging

Percepties met betrekking tot het moreel en verborgen potentieel van Defensie blijven over het algemeen stabiel in vergelijking met de vorige meting (moreel: 7,4; verborgen: 7,4). Niettemin zijn er enkele veranderingen in stellingen met betrekking tot de werkelijke beoordelingen van moreel potentieel sinds de eerste helft van 2023. Een groter deel Nederlanders geeft aan dankbaar te zijn voor militairen die hun leven opofferen voor vrijheden er wordt gevonden dat Defensie meer gezag uitstraalt. Wat betreft verborgen potentieel blijft de meerderheid positief over het werk dat Defensie achter de schermen uitvoert.

Algemene beoordelingen competenties zelfde als vorige jaren, stijgingen in competenties als Missie, Visie en Samenwerking binnen- en buitenland

De competenties van Defensie worden consistent beoordeeld in vergelijking met voorgaande jaren. Het vermogen om het Nederlands grondgebied en dat van bevriende landen te verdedigen tegen aanvallen wordt beoordeeld met een 6,7 (S1 2023: 6,6). De bijdrage aan internationale veiligheid en bescherming van mensenrechten wordt wederom beoordeeld met een 6,9 en het ondersteunen van rampen en crises in Nederland krijgt opnieuw een 7,5. De grootste stijgingen in werkelijke beoordelingen zijn te zien in Missies (+3%), Samenwerking binnenland (+3%), Samenwerking buitenland (+3%) en Visie (+3%).

Draagvlakmodel | Kerncijfers (1/2)

Draagvlak stabiel

7,0

Pijlers voor het draagvlak

Mate waarin Nederlanders trots zijn op Defensie is stabiel

7,0

In de huidige meting geven Nederlanders hun trots weer met een rapportcijfer van 7,0, wat vergelijkbaar is met de vorige meting (was 6,9). De trots op Defensie, zowel in algemene zin als specifiek trots op Nederlandse militairen in binnen- en buitenland, is gedurende het afgelopen halfjaar stabiel gebleven.

Beoordeling noodzaak gelijk aan voorgaand halfjaar

7,8

Nederlanders zien Defensie in grote lijnen als even noodzakelijk als in het vorige halfjaar. Het gemiddelde rapportcijfer dat zij toekennen aan de gevoelde noodzaak van Defensie voor Nederlanders blijft consistent op 7,8, vergelijkbaar met de vorige meting. In vergelijking met 2021 is de perceptie van de noodzaak van Defensie voor de bescherming van Nederland toegenomen, stijgend van 76% in 2021 naar 85% in de tweede helft van 2023. Bovendien is er een toename in het aantal mensen dat gelooft dat de wereldwijde dreiging is toegenomen en dat daarom een sterke krijgsmacht nu belangrijker is dan ooit (2021: 63%, S2 2023: 76%).

Oordeel veiligheidssituatie in Nederland is stabiel gebleven

Nederlanders zien de veiligheidssituatie in Nederland over het algemeen als vergelijkbaar met het voorgaande halfjaar. In vergelijking met 2021 is echter de perceptie toegenomen dat de kans op een oorlog in Nederland in de komende 20 jaar reëler is geworden, stijgend van 18% in 2021 naar 29% in de tweede helft van 2023. Ook is het aantal Nederlanders dat verwacht dat Nederland wordt aangevallen door een ander land gestegen (2021: 14%, S2 2023: 22%). Toch blijft het algemene veiligheidsgevoel stabiel, waarbij opnieuw twee derde (66%) aangeeft zich veilig te voelen in Nederland.

Q1: Onder draagvlak voor Defensie verstaan wij de mate waarin Defensie als organisatie gesteund wordt door de bevolking en de uitgaven aan Defensie terecht worden gevonden. In hoeverre steun je Defensie?

Q2: In hoeverre vind je Defensie noodzakelijk voor Nederland? | Q3: In hoeverre ben je trots op Defensie? | Q19: In hoeverre maak je je zorgen over de veiligheidssituatie in Nederland?

Draagvlakmodel | Kerncijfers (2/2)

Moreel potentieel: toename in uitstraling gezag

7,4

Het algemene rapportcijfer voor het moreel potentieel van Defensie is in vergelijking met het vorig halfjaar stabiel gebleven (S1 2023: 7,3). Desondanks ervaren Nederlanders dat Defensie meer gezag uitstraalt ten opzichte van de vorige meting (van 63% naar 67%). De werkelijke beoordelingen van discipline (69%), dankbaarheid (82%) en plichtsgetrouwheid (74%) zijn consistent gebleven in vergelijking met de eerste helft van 2023.

7,0

Algemeen
(samengesteld
rapportcijfer)

6,7

Verdedigen van het
Nederlands grond-
gebied en dat van
bevriende landen

6,9

Bijdragen aan
internationale
vrede en veiligheid

7,5

Ondersteunen bij
rampen en crises in
Nederland

De beoordelingen van de grondwettelijke taken van Defensie zijn onveranderd gebleven ten opzichte van de voorgaande meting. Het verdedigen van Nederlands grondgebied wordt beoordeeld met een 6,7 (was 6,6). De ondersteuning bij rampen en crises behoudt een beoordeling van 7,5 en de bijdrage aan internationale vrede en veiligheid blijft op 6,9.

Op de specifieke competenties zijn er stijgingen waargenomen ten opzichte van de voorgaande meting in Missies (+3%), Samenwerking binnenland (+3%), Samenwerking buitenland (+3%) en Visie (+3%). De beoordelingen van de overige competenties zijn stabiel gebleven (Middelen, Nationale inzet, Technologie en Zichtbaarheid).

Verborgен potentieel: perceptie stabiel gebleven

7,4

De algehele waardering voor het verborgen potentieel (7,4) is sinds de vorige meting stabiel gebleven (was 7,4), evenals de werkelijke beoordelingen. Nederlanders vinden dat Defensie evenveel nuttig ongezien werk verricht (78%, was 76%) en beoordelingen van het werk door elite-eenheden van Defensie en het voorkomen van aanslagen zijn ook gelijk gebleven (resp. 69% en 71%).

Competenties: beoordeling op grondwettelijke en specifieke taken

De competenties van Defensie worden gemeten aan de hand van de waardering voor de drie grondwettelijke taken van Defensie. Wanneer deze drie taken worden samengevoegd tot een gewogen gemiddelde, komt het rapportcijfer uit op een 7,0, vergelijkbaar met voorgaande jaren.

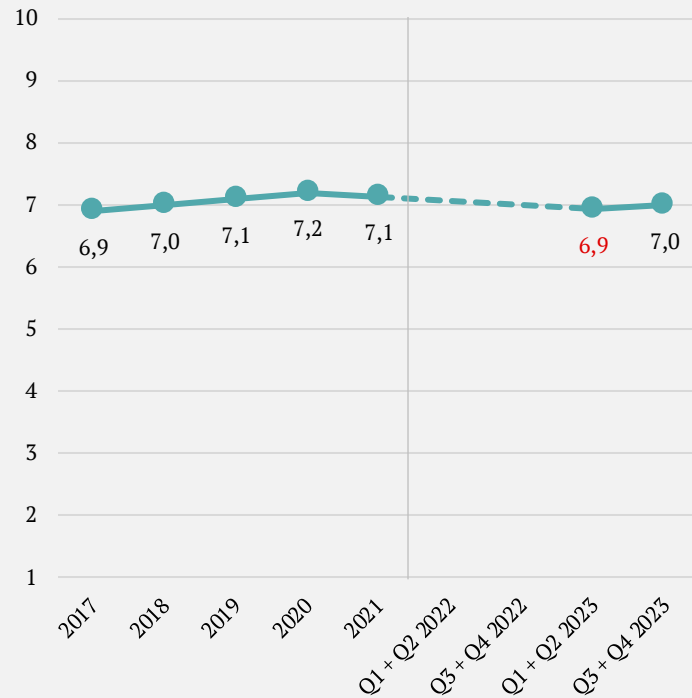
Q20: Welk rapportcijfer geef je voor de discipline en toewijding van de Nederlandse militairen?

Q21: In hoeverre denk je dat Defensie achter de schermen belangrijk werk doet?

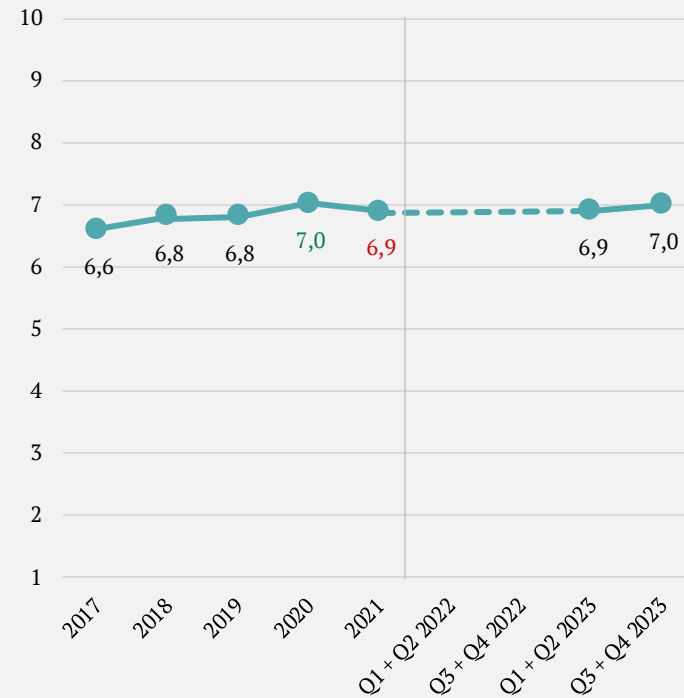
Q22-24: Volgens de grondwet heeft Defensie drie taken. In hoeverre is Defensie in staat omde onderstaande taken uit te voeren?

Draagvlak voor Defensie: rapportcijfers (1/3)

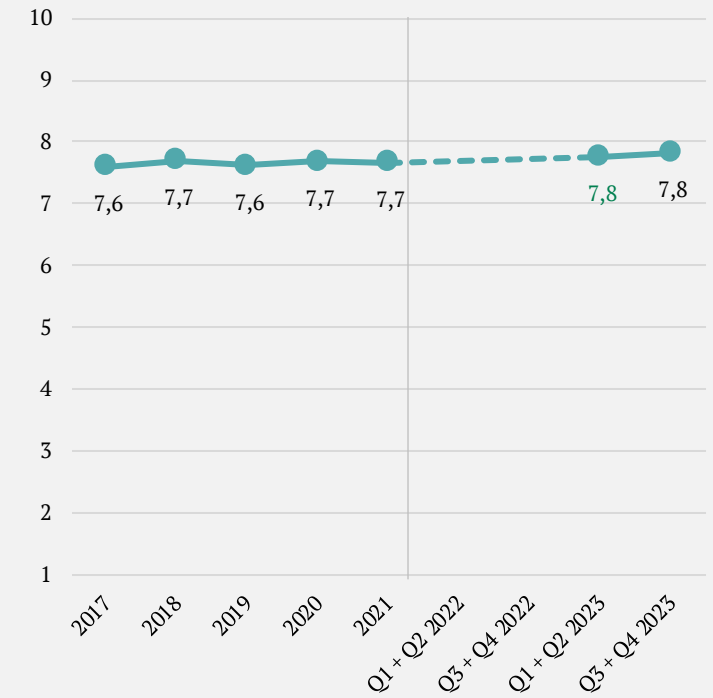
Draagvlak voor Defensie
In hoeverre steun je Defensie?

Trots op Defensie
In hoeverre ben je trots op Defensie?

Noodzaak van Defensie
In hoeverre vind je Defensie noodzakelijk voor Nederland?

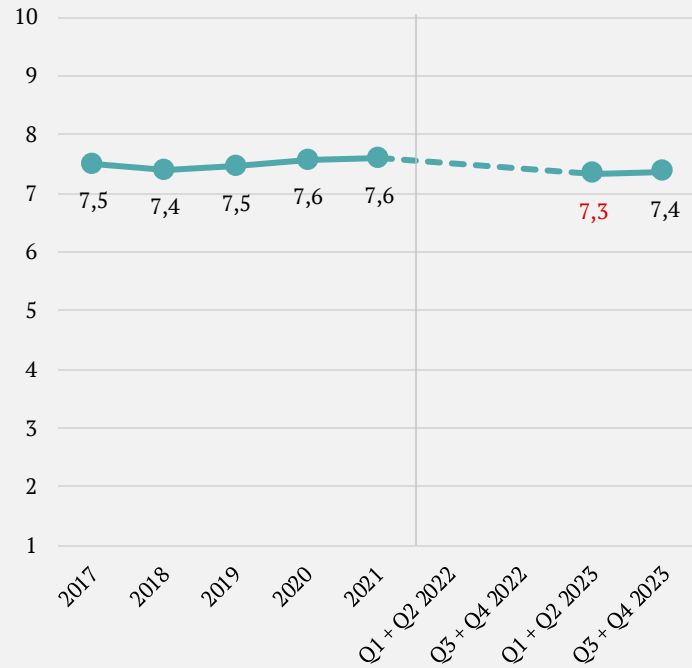
Q1: Onder draagvlak voor Defensie verstaan wij de mate waarin Defensie als organisatie gesteund wordt door de bevolking en de uitgaven aan Defensie terecht worden gevonden. In hoeverre steun je Defensie?

Q2: In hoeverre vind je Defensie noodzakelijk voor Nederland? | Q3: In hoeverre ben je trots op Defensie?

Draagvlak voor Defensie: rapportcijfers (2/3)

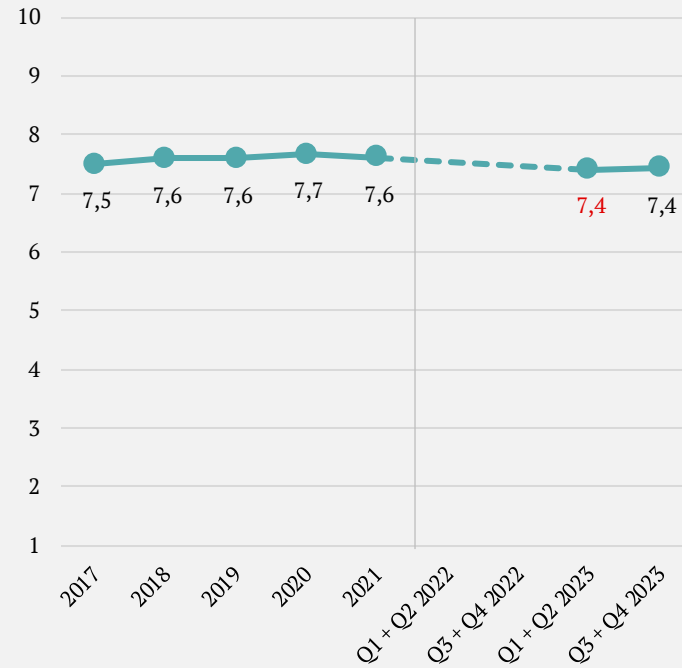
Moreel potentieel

Welk rapportcijfer geef je voor de discipline en toewijding van Nederlandse militairen?

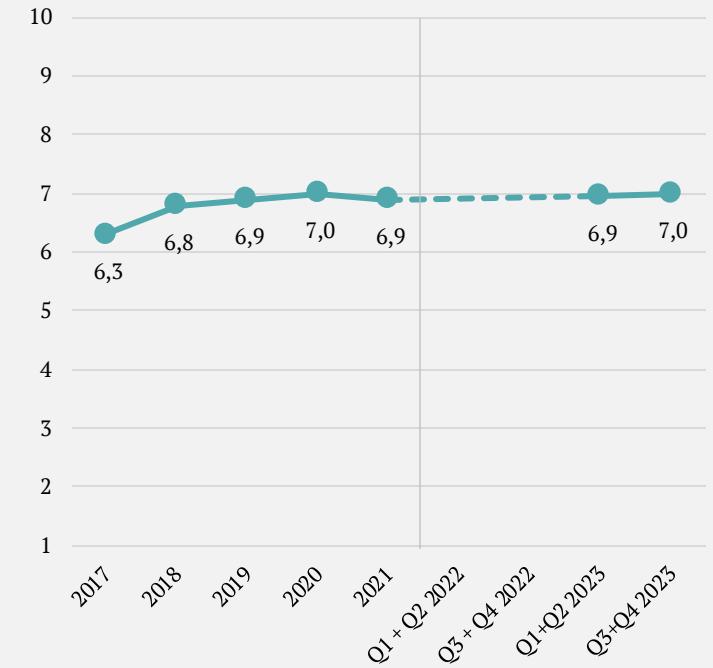
Verborgen potentieel

In hoeverre denk je dat Defensie achter de schermen belangrijkwerk doet?

Competenties

Gewogen rapportcijfer o.b.v. de rapportcijfers voor de afzonderlijke taken (zie volgende pagina)

Q20: Welk rapportcijfer geef je voor de discipline en toewijding van de Nederlandse militairen? | Q21: In hoeverre denk je dat Defensie achter de schermen belangrijkwerk doet?

Q22-24: Volgens de grondwet heeft Defensie drie taken. In hoeverre is Defensie in staat om de onderstaande taken uit te voeren?

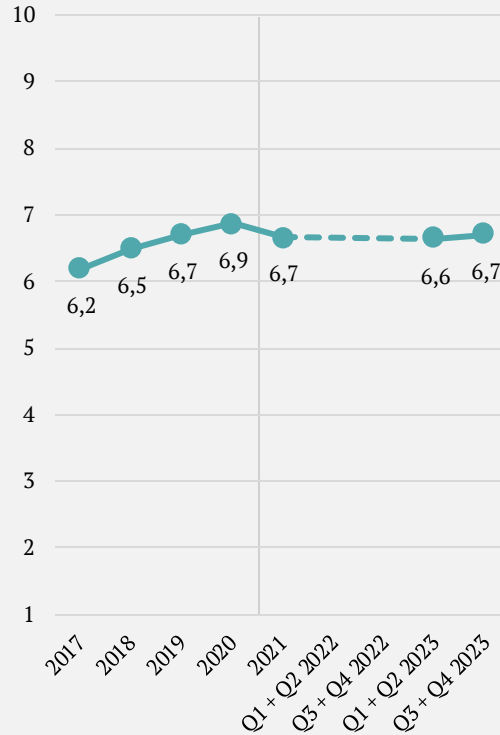
Draagvlak voor Defensie: rapportcijfers (3/3)

Volgens de Grondwet heeft Defensie drie taken:

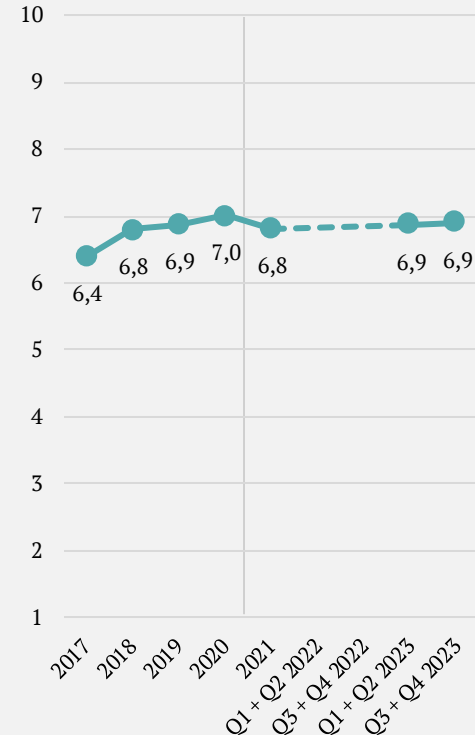
1. Verdedigen van het Nederlandse grondgebied en dat van bevriende landen tegen aanvallen van andere landen, maar ook tegen aanvallen van terroristische groeperingen.
2. Bijdragen aan de internationale vrede en veiligheid en de bescherming van mensenrechten.
3. Ondersteunen bij rampen en crises in Nederland, zoals bij uitbraak van veeziektes en overstromingen, maar ook bij politieonderzoek en het ruimen van explosieven.

In hoeverre is Defensie in staat deze drie taken goed uit te voeren?

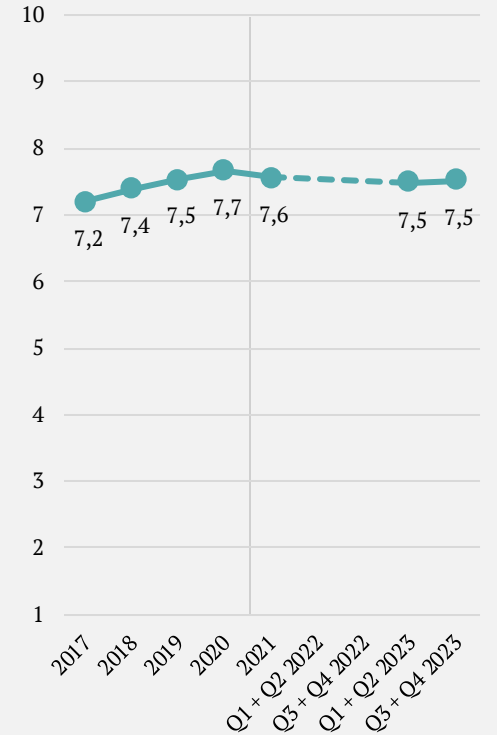
Competentie taak 1

Competentie taak 2

Competentie taak 3

Q22-24: Volgens de grondwet heeft Defensie drie taken. In hoeverre is Defensie in staat om de onderstaande taken uit te voeren?

Leeswijzer verschillscores

Op de volgende pagina's staan de belangrijkste indicatoren van draagvlak weergegeven. De stellingen over een pijler vormen de basis voor de pijler in het draagvlakmodel en niet het algemene rapportcijfer voor de pijler. Het rapportcijfer voor een pijler geeft het spontane, gevoelsmatige oordeel over de pijler weer, de stellingen vormen samen het beredeneerde oordeel over de pijler.

Links op de pagina staat de tabel met de stellingen die de pijler operationaliseren. In alle gevallen gaat het om drie of vier stellingen, de totaalscore die we weergeven per pijler is het gemiddelde van de verschillscores op de stellingen. De score die per pijler mogelijk is, ligt tussen de -100 en +100, zoals hieronder weergegeven in een voorbeeld.

Leeswijzer: Stellingen die door Nederlanders als positief worden beoordeeld, zijn in de grafieken groen gekleurd; stellingen die als negatief worden beoordeeld, zijn rood gekleurd.

Voorbeeld: hoogst mogelijke score op pijler

	% eens / zeer eens	% oneens / zeer oneens	Vershil- score
Stelling 1 positief geformuleerd	100%	0%	+100%
Stelling 2 positief geformuleerd	100%	0%	+100%
Stelling 3 negatief geformuleerd	0%	100%	+100%
Stelling 4 positief geformuleerd	100%	0%	+100%
Gemiddelde verschillscore			+100%

Voorbeeld: laagst mogelijke score op pijler

	% eens / zeer eens	% oneens / zeer oneens	Vershil- score
Stelling 1 positief geformuleerd	0%	100%	-100%
Stelling 2 positief geformuleerd	0%	100%	-100%
Stelling 3 negatief geformuleerd	100%	0%	-100%
Stelling 4 positief geformuleerd	0%	100%	-100%
Gemiddelde verschillscore			-100%

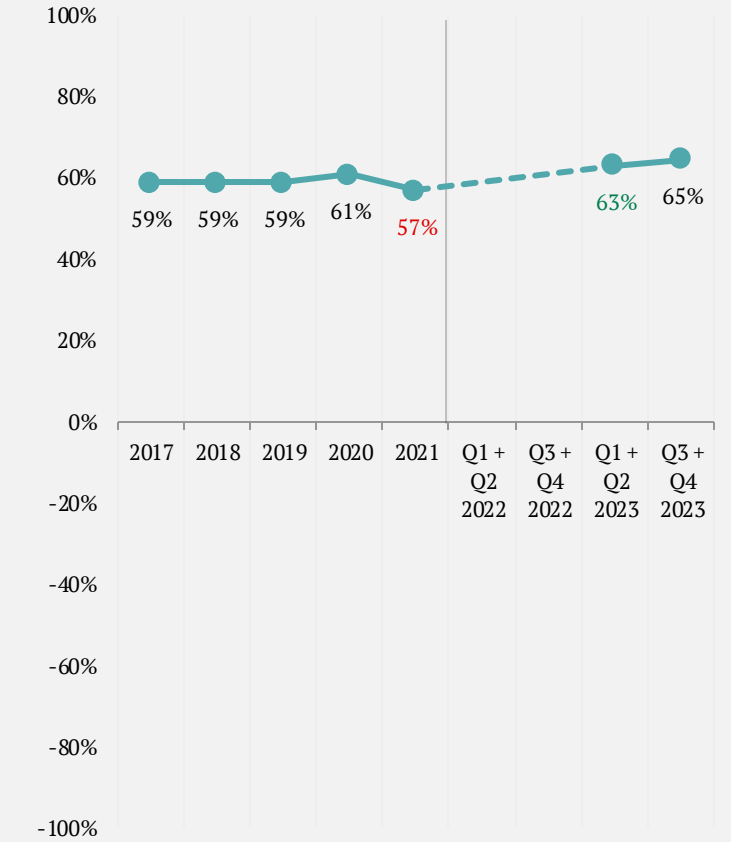
Trots

Stellingen: Trots
Basis: Tweede halfjaar 2023, n=1755

	Verschilscore (S2 2023)	Verschilscore (S1 2023)
Ik ben trots op onze militairen	67%	64%
Ik ben trots op de inzet van Nederlandse militairen in het buitenland	53%	56%
Ik ben trots op de inzet van militairen in Nederland	62%	61%
Defensie verricht goed werk	76%	72%
Totaal	+65%	+63%

Gemiddelde verschilscore per meting

Q5: In hoeverre ben je het eens met de onderstaande stellingen?

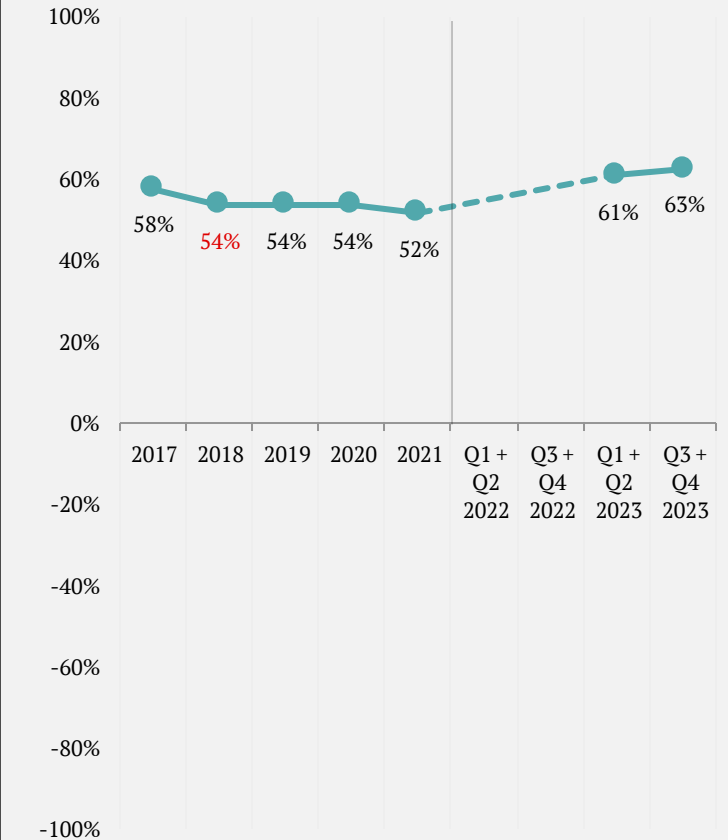
Noodzaak

Stellingen: Noodzaak
Basis: Tweede halfjaar 2023, n=1755

		Verschilscore (S2 2023)	Verschilscore (S1 2023)
Defensie is nodig om Nederland te beschermen		81%	78%
De dreiging is toegenomen in de wereld, daarom is een sterke krijgsmacht nu belangrijker dan ooit		70%	68%
Defensie is nodig om de economische belangen van Nederland te beschermen		41%	42%
Nederland heeft sterke bondgenoten, Defensie is daarom niet nodig		59%	56%
		+63%	+61%

■ % Negatief over pijler ■ % Positief over pijler

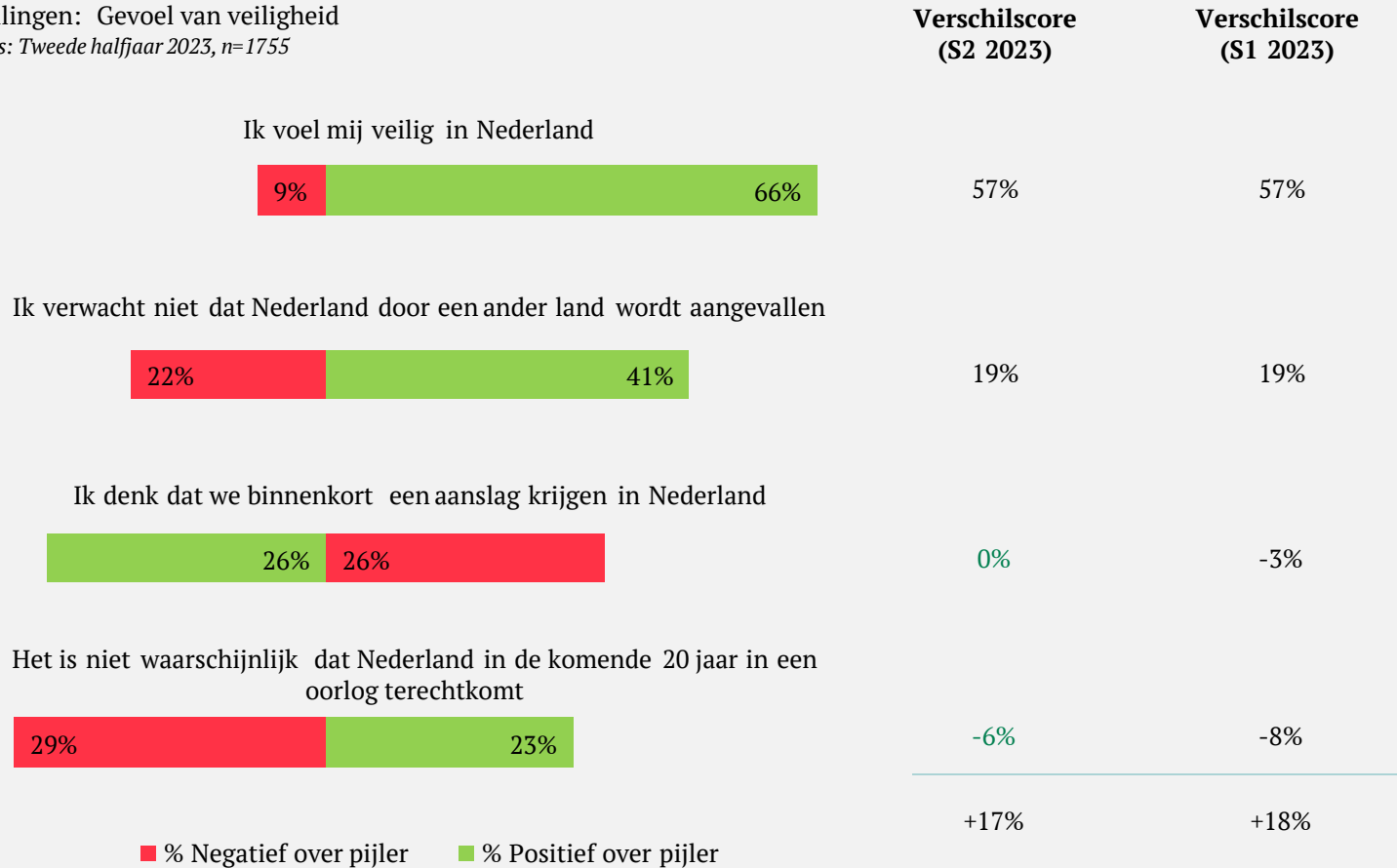
Gemiddelde verschilscore per meting

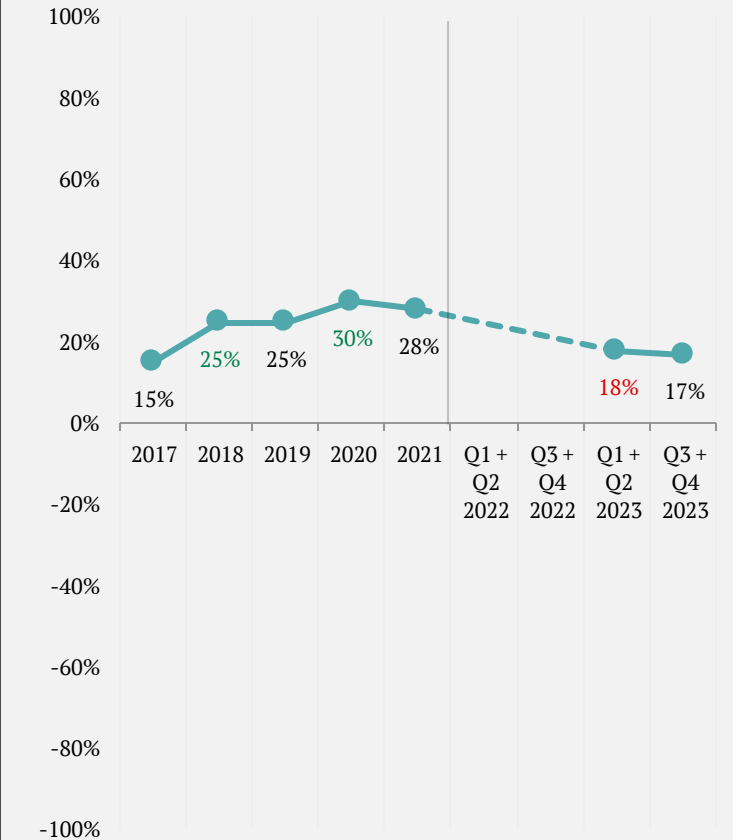
Q5: In hoeverre ben je het eens met de onderstaande stellingen?

Gevoel van veiligheid (angst)

Stellingen: Gevoel van veiligheid
Basis: Tweede halfjaar 2023, n=1755

Gemiddelde verschijscore per meting

Q5: In hoeverre ben je het eens met de onderstaande stellingen?

Moreel potentieel

Stellingen: Moreel potentieel

Basis: Tweede helft 2023, n=1755

Militairen wagen hun leven voor onze vrijheid en daar ben ik dankbaar voor

Ik bewonder de plichtsgetroouweheid van militairen

Defensie straalt gezag uit

Bij Defensie weten ze nog wat discipline is

■ % Negatief over pijler ■ % Positief over pijler

Verschilscore
(S2 2023)

Verschilscore
(S1 2023)

78%

75%

70%

69%

59%

55%

63%

60%

+68%

+65%

Gemiddelde verschilscore per meting

Q5: In hoeverre ben je het eens met de onderstaande stellingen?

Verborgen potentieel

Stellingen: Verborgen potentieel
Basis: Tweede halfjaar 2023, n=1755

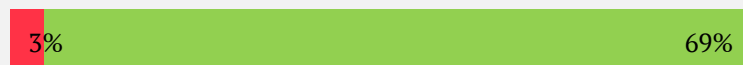
Ik denk dat Defensie veel nuttig werk doet, dat wij niet zien

Ik denk dat Defensie achter de schermen heel hard werkt om aanslagen in Nederland te voorkomen

Ik denk dat de elite-eenheden van Defensie veel belangrijk werk doen

■ % Negatief over pijler ■ % Positief over pijler

Verschilscore
(S2 2023)

Verschilscore
(S1 2023)

75%

74%

67%

66%

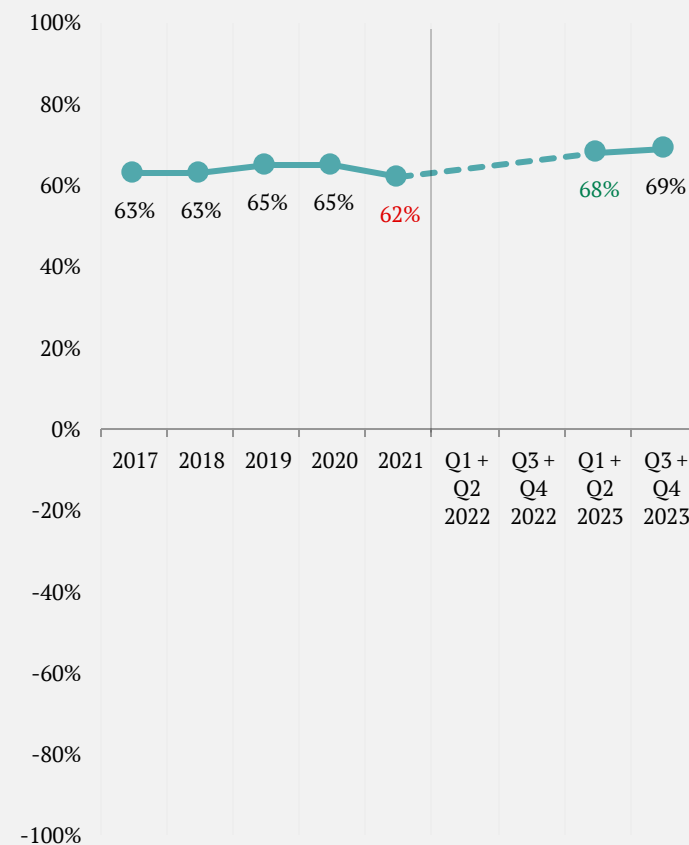
66%

65%

+69%

+68%

Gemiddelde verschilscore per meting

Q5: In hoeverre ben je het eens met de onderstaande stellingen?

Competenties (1/4)

Stellingen: Middelen

Basis: Tweede halfjaar 2023, n=1755

Er gaat te weinig geld naar Defensie

Defensie heeft voldoende middelen om haar taken professioneel uit te voeren

Stellingen: Missies

Defensie heeft het materieel om internationale missies goed uit te voeren

Defensie heeft voldoende menskracht om internationale missies goed uit te voeren

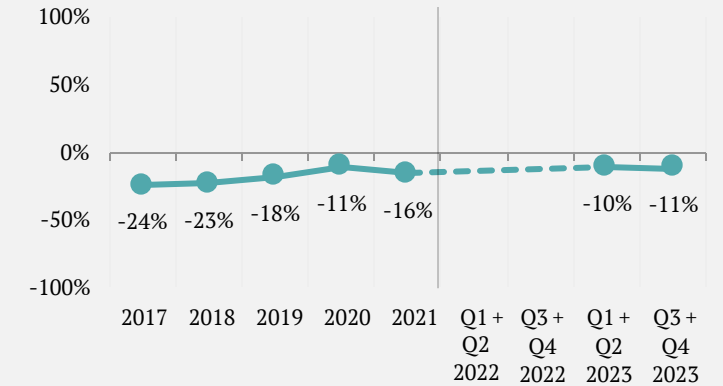
■ % Negatief over pijler ■ % Positief over pijler

Verschilscore
(S2 2023)

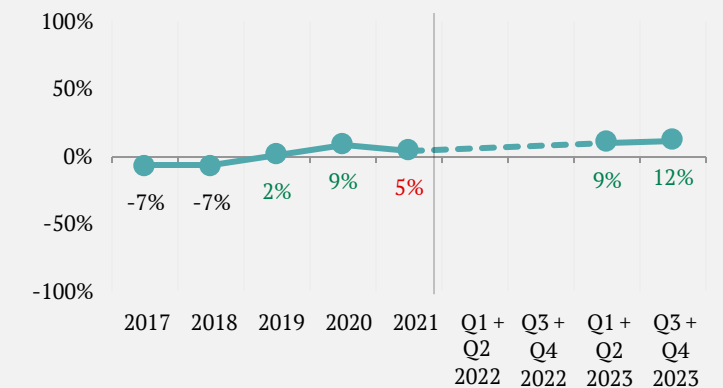
Verschilscore
(S1 2023)

-35%	-33%
13%	12%
-11%	-10%
18%	15%
7%	4%
+12%	+9%

Verschilscore Middelen

Verschilscore Missies

Q5: In hoeverre ben je het eens met de onderstaande stellingen?

Competenties (2/4)

Stellingen: Nationale inzet

Belangrijke doelen in Nederland, zoals vliegvelden en havens, zijn goed beschermd

Defensie heeft het materieel om in geval van een nationale ramp, bv. een overstroming of een aanslag, snelle en goede hulp te bieden

Stellingen: Samenwerking binnenland

Ik denk dat Defensie goed in staat is om samen te werken met autoriteiten als politie en brandweer in Nederland

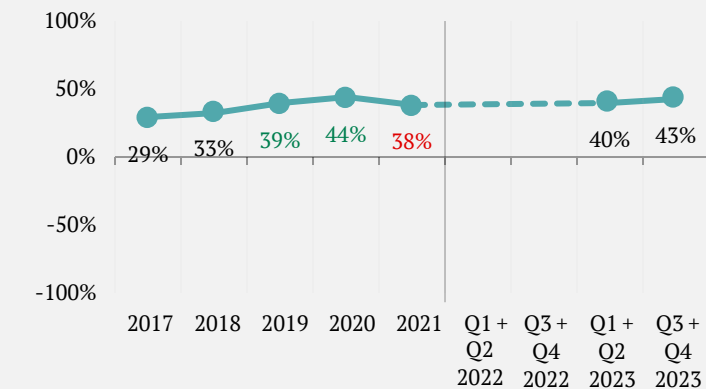
Ik denk dat Defensie goed in staat is om samen te werken met de inlichtingendiensten in Nederland

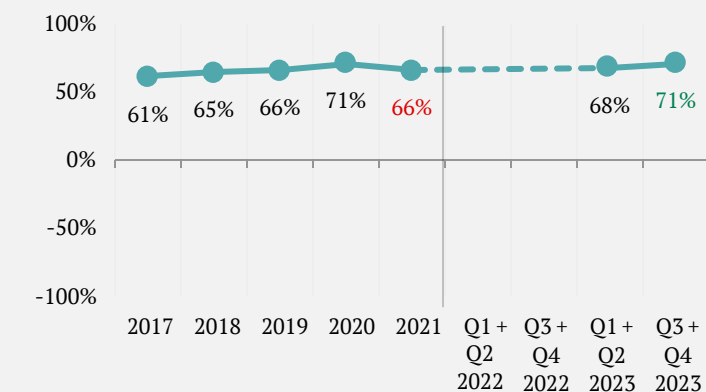
■ % Negatief over pijler ■ % Positief over pijler

Verschilscore (S2 2023)	Verschilscore (S1 2023)
37%	33%
50%	47%
+43%	+40%
73%	70%
69%	65%
+71%	+68%

Verschilscore Nationale inzet

Verschilscore Samenwerking binnenland

Q5: In hoeverre ben je het eens met de onderstaande stellingen?

Competenties (3/4)

Stellingen: Samenwerking buitenland

Defensie heeft het materieel om de NAVO-, EU- en VN-taken goed uit te voeren

Defensie heeft voldoende menskracht om de NAVO-, EU- en VN-taken goed uit te voeren

Stellingen: Technologie

Het materiaal waar Defensie mee werkt is verouderd

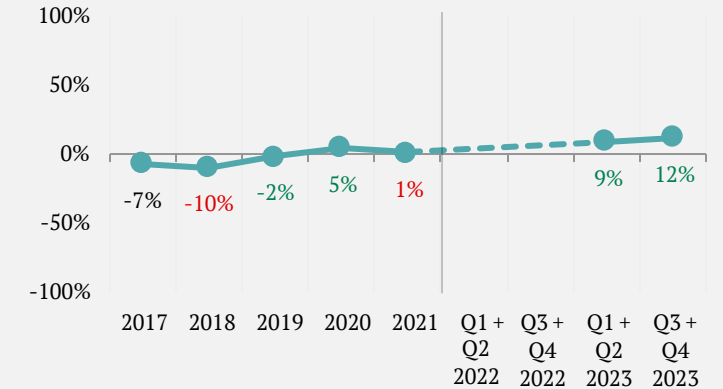
Defensie loopt voorop met de nieuwste ontwikkelingen

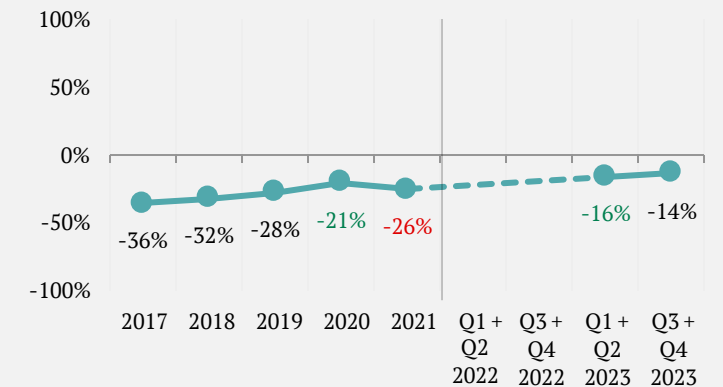
■ % Negatief over pijler ■ % Positief over pijler

	Verschilscore (S2 2023)	Verschilscore (S1 2023)
Defensie heeft het materieel om de NAVO-, EU- en VN-taken goed uit te voeren	17%	12%
Defensie heeft voldoende menskracht om de NAVO-, EU- en VN-taken goed uit te voeren	8%	5%
Het materiaal waar Defensie mee werkt is verouderd	-40%	-41%
Defensie loopt voorop met de nieuwste ontwikkelingen	11%	10%
Totaal	+12%	+9%
	-14%	-16%

Verschilscore Samenwerking buitenland

Verschilscore Technologie

Q5: In hoeverre ben je het eens met de onderstaande stellingen?

Competenties (4/4)

Stellingen: Visie

Defensie speelt goed in op de ontwikkelingen in de wereld

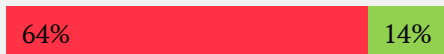

Defensie is goed voorbereid op de toekomstige ontwikkelingen op defensiegebied

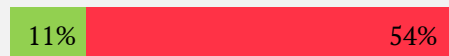

Stellingen: Zichtbaarheid

Ik zie Nederlandse militairen regelmatig op straat

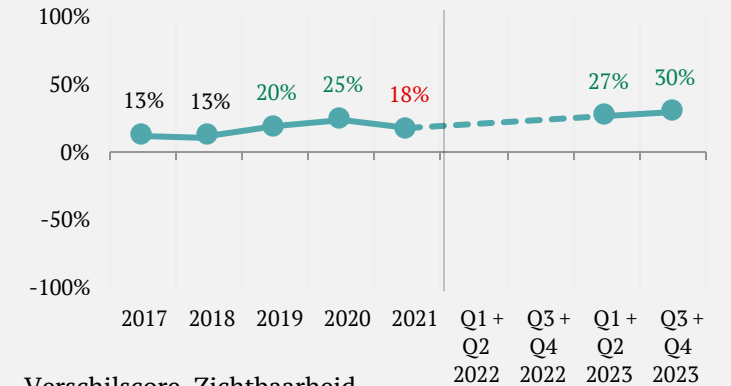
Ik vind Defensie onzichtbaar in de samenleving

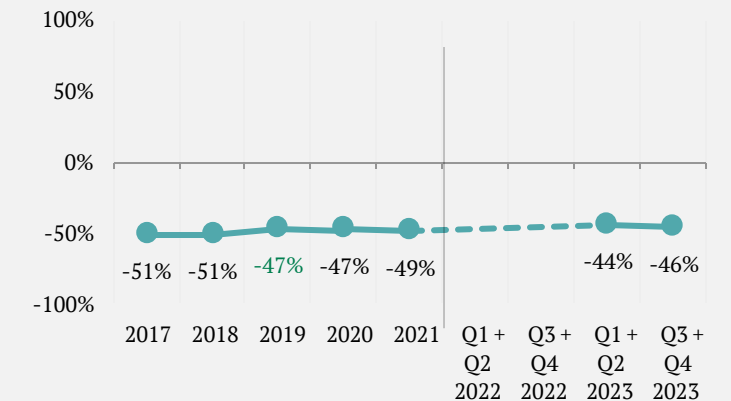
■ % Negatief over pijler ■ % Positief over pijler

	Verschilscore (S2 2023)	Verschilscore (S1 2023)
Defensie speelt goed in op de ontwikkelingen in de wereld	39%	37%
Defensie is goed voorbereid op de toekomstige ontwikkelingen op defensiegebied	20%	17%
Ik zie Nederlandse militairen regelmatig op straat	-50%	-50%
Ik vind Defensie onzichtbaar in de samenleving	-43%	-38%
Totaal	-46%	-44%

Verschilscore Visie

Verschilscore Zichtbaarheid

Q5: In hoeverre ben je het eens met de onderstaande stellingen?

04 *Bijlagen*

Toelichting rapportcijfers Competenties

Vanaf het tweede kwartaal van 2018 is de berekening van het overall rapportcijfer voor Competenties aangepast. Voorheen (van Q1 2017 t/m Q2 2018) werd het rapportcijfer voor de competenties van Defensie in het algemeen rechtstreeks uitgevraagd in de Draagvlakmonitor. Met ingang van Q2 2018 is het overall rapportcijfer voor Competenties (zie pagina 15) een afgeleide van de rapportcijfers die aan de uitvoering van de drie grondwettelijke taken van Defensie worden toegekend (zie pagina 18), in combinatie met een constante score. De drie rapportcijfers leggen hierbij verschillend gewicht in de schaal. Voor het bepalen van het gewicht van elk van de taken is data gebruikt uit Q2 2017 t/m Q1 2018. Het rapportcijfer voor de uitvoering van taak 1 weegt het zwaarst, gevolgd door de rapportcijfers voor taak 3 en taak 2. De exacte gewichten zijn 0.441 (voor taak 1), 0.314 (voor taak 3) en 0.158 (voor taak 2). De constante score is 0.587.

Ongewogen en gewogen steekproefverdeling Q3 2023

Geslacht	Ongewogen N	Ongewogen %	Gewogen N	Gewogen %
Man	470	52%	449	50%
Vrouw	427	47%	448	50%
Anders / wil niet zeggen	2	0%	2	0%
Leeftijd	Ongewogen N	Ongewogen %	Gewogen N	Gewogen %
16 t/m 24 jaar	116	13%	118	13%
25 t/m 34 jaar	157	17%	167	19%
35 t/m 44 jaar	170	19%	156	17%
45 t/m 54 jaar	161	18%	154	17%
55 t/m 64 jaar	177	20%	187	21%
65 t/m 75 jaar	118	13%	117	13%

Opleiding	Ongewogen N	Ongewogen %	Gewogen N	Gewogen %
Hoog	216	24%	239	27%
Midden	430	48%	381	42%
Laag	253	28%	279	31%
Regio	Ongewogen N	Ongewogen %	Gewogen N	Gewogen %
Grote Steden	72	8%	110	12%
West	262	29%	267	30%
Noord	106	12%	89	10%
Oost	179	20%	188	21%
Zuid	242	27%	210	23%
Randgemeenten	38	4%	35	4%

Ongewogen en gewogen steekproefverdeling Q4 2023

Geslacht	Ongewogen N	Ongewogen %	Gewogen N	Gewogen %
Man	443	52%	426	50%
Vrouw	408	48%	425	50%
Anders / wil niet zeggen	5	1%	5	1%
Leeftijd	Ongewogen N	Ongewogen %	Gewogen N	Gewogen %
16 t/m 24 jaar	108	13%	114	13%
25 t/m 34 jaar	142	17%	159	19%
35 t/m 44 jaar	136	16%	131	15%
45 t/m 54 jaar	157	18%	164	19%
55 t/m 64 jaar	167	20%	154	18%
65 t/m 75 jaar	146	17%	134	16%

Opleiding	Ongewogen N	Ongewogen %	Gewogen N	Gewogen %
Hoog	213	25%	229	27%
Midden	386	45%	362	42%
Laag	257	30%	265	31%
Regio	Ongewogen N	Ongewogen %	Gewogen N	Gewogen %
Grote Steden	81	9%	104	12%
West	258	30%	253	30%
Noord	87	10%	86	10%
Oost	189	22%	179	21%
Zuid	194	23%	200	23%
Randgemeenten	47	5%	35	4%

the choice

Sumatrakade 1299
1019 RM Amsterdam

020 521 06 60
info@thechoice.nl
www.choice-insights.nl